

Христина Иванова

Образование за кариера и развитие

Парадоксът днес е, че във време на нарастваща технизация, автоматизация, на свърмодерни и нови технологии, човешкият труд и качественото образование се обезценяват. И за първи път от повече от 100 години европейците знаят, че следващото поколение вероятно ще живее по-зле от предишното. Затова трябва да се постареем да създадем нов модел на икономика и социална организация.

Днес в Европа сме свидетели на дълбока икономическа и социална криза, която вече осезаемо засяга и политическата система на нарастващ брой европейски страни и е източник на сериозно напрежение в най-забележителното политическо творение на европейските граждани през XX век – Европейския съюз.

Безпрецедентната криза доведе до закриване на много предприятия в развитите страни, увеличаване на безработицата, намаляване на заплатите, хронични дефицити на системите за социална защита, увеличаване на данъците върху потреблението и на цените на стоките от първа необходимост.

Финансовата и икономическа криза оказва силно негативно въздействие върху пазара на труда. Безработицата сред младите хора във възрастовата група 18-25 години рязко се увеличава.

При тези условия образованието остава единственото средство, с което разполагат преобладаващото мнозинство от младите хора, за да постигнат естествените си стремежи - за по-добри условията на живот, за социалното сближаване и за включване в производствената дейност и не на последно място - като основен инструмент за лична реализация и собствено удовлетворение.

Стратегията „Европа 2020“ е изградена върху идеята, че образованието в Европа е основното средство – от предучилищната подготовка до тази във висшите училища, едновременно за повишаване на производителността и борба с неравенствата и бедността. Стратегията си поставя за цел да осигури на всички европейски граждани уменията, които им позволяват да развият една икономика, основана на знанията, и да се възползват от нея.

Част от мерките в E2020 изрично са насочени към създаване на системи за училищно и професионално ориентиране с цел предоставяне на по-добра информация за основните умения, необходими за навлизане на пазара на труда, и за начините, по които те могат да се придобият.

На теория кариерното ориентиране подпомага определящите политиката фактори в Европа да постигат редица общи политически цели:

- Ефикасни инвестиции в образование и обучение – повишава степента на участие в образование и обучение и дела на успешно завършилите чрез хармонизиране на индивидуалните интереси и способности с възможностите за учене.
- Ефективност на пазара на труда – допринася за положителната мотивация и успешната реализация на работното място, за увеличаване дела на устойчивата заетост, намаляване на времето за търсене на работа и на периодите на безработица чрез съчетаване на личната компетентност и интереси с възможностите за кариерно развитие и чрез повишаване на информираността относно възможностите за заетост и учене, вкл. възможностите за географска и професионална мобилност.
- Учене през целия живот - подпомага индивидуалното развитие и пригодността за заетост на всички граждани чрез насърчаване на включването в образование и обучение, като им осигурява подкрепа да намерят своя път сред все по-разнообразните възможности за учене, да идентифицират компетенциите си и да валидират умения, придобити в резултат на неформално обучение или самостоятелно учене.
- Социално включване - подпомага образователната, социалната и икономическата интеграция и реинтеграция на всички граждани и групи, включително хора с увреждания, имигранти и др., особено на онези, които срещат трудности във връзка с достъпа и разбирането на информацията относно възможностите за обучение и работа, като допринася за формиране на гражданското им самосъзнание и намаляване на дълготрайната безработица и на бедността.
- Социално равенство - подпомага гражданите да преодолеят бариери по отношение на обучение и работа, свързани с пола и етническата принадлежност.

На практика обаче къде сме ние?

В приетата от МС на Р България Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2008 – 2013 година се отчита, че развитието на системата за ориентиране през целия живот в страната ни се нуждае от сериозни промени, насочени най-вече към разширяването на достъпа и гарантиране на по-добро качество на услугите по ориентиране за всички – ученици, студенти, заети и безработни лица, лица в неравностойно положение и в напреднала възраст.

На прага на 2013 г. все още в България липсва на национална система за ориентиране през целия живот – единственото още недостатъчно добре развито изключение са Центровете за кариерно ориентиране в някои университети, но все така продължава да е нищожен броят на представителите на реалната икономика, които участват пълноценно и са в състояние да предоставят качествена информация за нуждите си в средносрочен план, върху която стъпва всяка работеща система за кариерно ориентиране. В същото време расте броят на кариерните изложения предлагащи на българските младежи възможности за учене и реализация в други страни. Чудно ли е при това положение, че „изтичането на мозъци” започнало преди 22

години продължава, независимо от хубавите думи, написани в купчината вече национални стратегии и пътни карти за образованието и ориентирането?

Препоръки относно предлаганите услуги в областта на образование и кариера:

- Увеличаване на контактите с фирми от цялата страна
- По-чести срещи на центъра за кариерно развитие със студентите, разясняване на практика областите на реализация в съответствие с придобитата степен на образование и необходимостта от специалисти в конкретната област, срещи с фирми и работодатели
- Повече и по-достъпна информация за студентите, организиране на обмени и стажове в чуждестранни фирми, филиали, университети, както по време на обучението така и за продължаващо обучение след дипломиране. Съгласуване на учебните планове и стратегии с другите държави, за да се насърчат практики за обмен по програми ЕРАЗЪМ, АСМБ и др.
- Подкрепа от страна на преподаватели, ректор, декани за участие в международни форуми, срещи, конгреси, представящи труда на изявени студенти от различни области както и материална мотивация, подкрепа и наставничество на лектори и студенти представящи университетът и страната на национално и международно ниво.
- Повишаване на възнагражденията на университетските преподаватели за мотивирането им за работа със студенти, съвместни проекти и публикации. Чрез този подход повече млади хора ще проявят желание за научна работа и академична дейност, като имат пряко отношение към нивото на образованието в страната.
- Публикуване на информация за срещи организирани от центровете за кариерно ориентиране в интернет, по поща
- Насърчаване на научните изследвания и възможности за финансирането им
- Задължително практическо обучение и стаж
- Засилено изучаване на чужди езици
- Ангажиране на ученици и студенти от различни области със социално значими теми и обществена дейност-кампании и кръжоци, даващи им мотивация да останат в България.
- Приемът на студенти по специалности и университети да бъде с по-голям брой места, които до завършване на образователно-квалификационната степен да се изравни с броя, необходим за страната от съответни специалисти и съгласно възможностите за финансиране. Това може да се постигне чрез изпити в края на всяка учебна година, отсяващи определен брой студенти. По-този начин ще се прекъсне практиката за явяване безброй пъти и плащане за вземане на изпит.
- Намаляване на броя на университетите в страната и техните филиали, за да се осигури качество на обучението и конкурентноспособност.
- Предоставяне на информация за студентите завършили с най-добър успех през следването на съответните по специалността големи компании, фирми, болници, банки, институции, за повишаване на мотивацията сред учащите се, че след завършване на най-добрите ще бъде осигурена работа или стаж в желаната област на професионално развитие. Промоциране на подобни практики и сред работодателите за повишаване на качеството чрез инвестиране в човешките ресурси.

- Обвързване на финансирането на ВУЗ-овете с качеството на техните студенти, а не само с количеството им.